

GUIA DOCENT

FONÈTICA I ORTOLOGIA ESPANYOLES

Coordinació: CALERO FERNANDEZ, MA.ANGELES

Any acadèmic 2023-24

Informació general de l'assignatura

Denominació	FONÈTICA I ORTOLOGIA ESPANYOLES		
Codi	101019		
Semestre d'impartició	2N Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA		
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter
	Doble titulació: Grau en Llengües Aplicades i Traducció i Grau en Filologia Hispànica	3	OBLIGATÒRIA
	Grau en Filologia Hispànica	2	OBLIGATÒRIA
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	6		
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	PRAULA	TEORIA
	Nombre de crèdits	3	3
	Nombre de grups	1	1
Coordinació	CALERO FERNANDEZ, MA.ANGELES		
Departament/s	FILOLOGIA I COMUNICACIÓ		
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	Hores presencials: 60 h. Hores no presencials: 90 h.		
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.		
Idioma/es d'impartició	Castellà		

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
CALERO FERNANDEZ, MA.ANGELES	mariaangeles.calero@udl.cat	6	

Informació complementària de l'assignatura

Estudi teòrico-pràctic de les unitats segmentals i suprasegmentals de la llengua espanyola i de les seves varietats dialectals, amb especial atenció a les aplicacions de la correcció fonètica.

L'alumnat estranger que procedeixi de programes de mobilitat o d'intercanvi ha de tenir present que aquesta assignatura necessita un coneixement oral i escrit de la llengua espanyola corresponent, com a mínim, a un nivell intermedi (B2 del *Marc Comú Europeu de Referència*).

Observacions: S'informa que quedarà automàticament suspès tot exercici que presenti més de cinc faltes d'ortografia o de construcció, en el ben entès que la presència d'errors ortogràfics, de puntuació, morfològics, lèxic-semàntics i / o de redacció serà sempre tinguda en compte en el moment d'avaluar l'assignatura. En assignatures d'una titulació de Filologia és imprescindible fer servir la llengua (oral i escrita) amb correcció i rigor.

Objectius acadèmics de l'assignatura

- O.1. Adquirir les nocions bàsiques de la fonologia i de la fonètica articulatòria, auditiva i acústica sobre la base de la llengua espanyola, així com els rudiments de la ortologia i el seu ensenyament.
- O.2. Reconèixer els trets i unitats segmentals i suprasegmentals de l'espanyol i saber representar-les en els diversos sistemes existents.
- O.3. Reconèixer les varietats dialectals i sociolectals de l'espanyol en l'àmbit fonètic-fonològic.
- O.4. Valorar la importància de l'anàlisi fonètic-fonològic contrastiva per a l'ensenyament de la correcció fonètica de l'espanyol a alumnat no nadiu, i aplicar-lo.
- O.5. Desenvolupar destreses bàsiques que permetin una aproximació a l'anàlisi científica de la llengua espanyola en el seu nivell foneticofonològic.

Competències

Competències bàsiques que es treballen en aquesta assignatura

- CG2 Aplicar els seus coneixements al seu treball o vocació d'una forma professional i posseir les competències que solen demostrar-se per mitjà de l'elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins la seva àrea d'estudi.
- CG3 Capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que inclouin una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica.

Competències generals que es treballen en aquesta assignatura

- CG2 Analitzar i avaluar un tema o matèria, aplicant un raonament crític i objectiu.
- CG5 Valorar el rigor i la qualitat de la feina acadèmica.
- CG6 Demostrar una actitud sistemàtica de rigor en el treball.
- CG7 Demostrar capacitat d'aprenentatge autònom i maduresa intel·lectual.
- CG11 Saber utilitzar la terminologia i les tècniques pròpies de l'àmbit disciplinar o professional.

Competències específiques que es treballen en aquest assignatura

- CE3 Tenir capacitat de treballar en entorns tecnològics amb aplicacions lingüístiques.
- CE4 Conèixer els aspectes sistemàtics dels usos de la llengua des de diferents perspectives d'anàlisi gramaticals: fonètica, fonològica, lèxica, morfològica, semàntica, sintàctica, discursiva, pragmàtica i sociolingüística.

Competències transversals que es treballen en aquesta assignatura

- CT1 Adquirir una adequada comprensió i expressió oral i escrita del català i del castellà.
- CT3 Adquirir capacitat en l'ús de les noves tecnologies i de les tecnologies de la informació i la comunicació.
- CT5 Adquirir nocions essencials de el pensament científic.

Continguts fonamentals de l'assignatura

1. Aspectes teòrics i metodològics generals.

1.1. Conceptes bàsics.

Definició i delimitació de la fonètica i de la fonologia.
El fonema i l'al·lófon. Fonologia i Fonètica.
Representació gràfica: els alfabetes (ARFE i AFI).

1.2. Els trets distintius.

El binarisme: oposició i contrast, correlació.
Neutralització i arxifonema. Pràctiques de transcripció fonològica.
Pertinència i redundància. Commutació. Desfonologització.
Distribució complementària, distribució defectiva i distribució lliure.

1.3. Els àmbits de la fonètica.

Fonètica articulatòria: l'aparell fonador, producció del so articulat, caracterització dels sons segons la configuració del tracte vocal i la seva representació en boques; fenòmens fonètics en el continuum fònic (la fonotaxi): assimilació, dissimilació, sinalefa, síncope, geminació, inversió i metàtesi. Pràctiques d'identificació i representació de boques.
Fonètica auditiva: l'aparell receptor.
Fonètica acústica: naturalesa i transmissió del so, l'ona sonora, ressonància i filtres, representació en oscillogrames i espectrograms. Pràctiques d'anàlisi d'espectrograms.

2. El sistema fonètic-fonològic de l'espanyol.

2.1. Elements segmentals o fonemes

Les vocals, les semivocals i semiconsonants, les consonants (obstruents i sonants). Diferències geogràfiques i socials en la pronunciació.
El quadre fonològic i el quadre fonètic de l'espanyol i la seva diversitat dialectal.
Pràctiques de transcripció fonètica.

2.2. La sil·laba

Estructura fonètica, límits sil·làbics, tipologia.

L'estructura sil·làbica de l'espanyol. Comportament de les consonants espanyoles en la distensió sil·làbica: repercussions dialectals.

2.3. Elements suprasegmentals o prosodemes (accent, to i entonació).

L'accent: naturalesa, funció, tipologia, esquemes accentuals de l'espanyol. El grup d'intensitat i el grup fònic. El ritme de la parla en espanyol.

L'entonació: funcions de l'entonació (distintiva, integradora, demarcativo), el tonema i els seus tipus en espanyol, la pausa, esquemes entonatius, diferències dialectals. Pràctiques d'anàlisi entonativa.

3. Aplicacions dels estudis fonètics.

3.1. Ensenyament i aprenentatge de la correcció fonètica en ELE. Anàlisi contrastiva i anàlisi d'errors. La interllengua.

3.2. Detecció i correcció dels defectes de la parla.

Eixos metodològics de l'assignatura

Docència presencial

Taula d'activitats formatives i dedicació horària de l'alumnat			
activitat	descripció	HP	HNP
Classe magistral	Desenvolupament del temari	46	0
Pràctiques	Pràctiques de transcripció fonològica i fonètica, de representació i identificació de boques, de descripció de sons i fonemes, d'anàlisi espectrogràfica i d'anàlisi entonatiu. Elaboració d'un portfoli.	12	35
Avaluació	Preparació i realització d'exàmens teòric-pràctics parcials.	2	50
TOTAL		60	90

HP: hores de presencialitat,

HNP: hores de no presencialitat.

Pla de desenvolupament de l'assignatura

Veure Metodologia.

Sistema d'avaluació

Criteris generals

1. Quedarà automàticament suspès tot exercici (pràctica, examen, treball, informe) que presenti més de cinc faltes d'ortografia o de construcció, en el ben entès que la presència d'errors ortogràfics, de puntuació, morfològics i / o de redacció serà sempre tinguda en compte en el moment d'avaluar l'assignatura. En assignatures d'una titulació de Filologia és imprescindible fer servir la llengua (oral i escrita) amb correcció i rigor.

2. En cas de **fraud acadèmic o còpia**, s'aplicarà el que estableix la *Normativa de l'avaluació i la qualificació de la docència en els graus i màsters* de la Universitat de Lleida.

3. Els exàmens es divideixen en una part teòrica i una altra de pràctica. L'alumnat haurà de recuperar aquella part que hagi quedat suspesa.

Tipologia d'avaluació

- **Avaluació ordinària**

L'avaluació ordinària és **contínua**.

Es distribueix de la següent manera.

Taula de mecanismes d'avaluació contínua			
mecanismes d'avaluació	descripció dels criteris	observacions	% sobre la nota final
Bloc 1: Examen parcial núm. 1	S'avalua l'adquisició dels conceptes i les teories que sustenten l'assignatura, així com de les tècniques de transcripció i anàlisi del so articulat. També s'avalua l'expressió i correcció escrita.	Examen teòric-pràctic dels temes 1 i 2.1.	40%
Bloc 2: Examen parcial núm. 2	S'avalua l'adquisició dels conceptes i les teories que sustenten l'assignatura, així com de les tècniques de transcripció, d'anàlisi del so acústic i dels esquemes entonatius. També s'avalua l'expressió i correcció escrita.	Examen teòric-pràctic dels temes 2.2, 2.3 i 3.	40%

Bloc 3: Portfoli	S'avalua el grau d'adquisició de les habilitats pràctiques, així com la capacitat de síntesi.	Elaboració d'un portafoli amb pràctiques de descripció de fonemes, transcripció fonològica i fonètica, interpretació de sonogrames, identificació de boques i esquemes entonatius. També es podran incloure mapes conceptuals o esquemes de lectures obligatòries.	20%
TOTAL			100%

- **Avaluació alternativa**

L'estudiant o l'estudianta que es vulgui acollir a l'avaluació alternativa haurà de **presentar un contracte de treball o justificar**, mitjançant un escrit dirigit a la degana, **les raons** que li impossibiliten fer l'avaluació continua en un termini de cinc (5) dies des del començament del quadrimestre. Per més informació, envieu un correu electrònic a Letres.secretariacentre@udl.cat o adreceu-vos a la Secretaria Acadèmica de la Facultat de Lletres.

Es distribueix de la següent manera.

Taula de mecanismes d'avaluació contínua			
mecanismes d'avaluació	descripció dels criteris	observacions	% sobre la nota final
Bloc 1: Examen	S'avalua l'adquisició dels conceptes i teories que sustenten l'assignatura, així com les habilitats de transcripció fonològica i fonètica, identificació de boques, d'espectrogrames i d'esquemes entonatius. També s'avalua l'expressió i correcció escrita.	Examen teòric-pràctic	80%
Bloc 2: Portfoli	S'avalua el grau d'adquisició de les habilitats pràctiques, així com la capacitat de síntesi.	Elaboració d'un portafoli amb pràctiques de descripció de fonemes, transcripció fonològica i fonètica, interpretació de sonogrames, identificació de boques i esquemes entonatius. També es podran incloure mapes conceptuals o esquemes de lectures obligatòries.	20%
TOTAL			100%

Bibliografia i recursos d'informació

Al començament de curs se establiran les lectures obligatòries, així com altres complementàries per a la realització de les activitats d'aprenentatge col·laboratiu.

1.- Obres generals

- Alarcos Llorach, Emilio. 1981. *Fonología española*. Madrid: Gredos, 1950¹. (806.0-4 ALA)
- Gili Gaya, Samuel. 1971. *Elementos de fonética general*. Madrid: Gredos, 5ª ed. corregida y ampliada. (801.4 GIL)
- Hála, Bohuslav. 1966. *La sílaba. Su naturaleza, su origen y sus transformaciones*. Madrid: CSIC.
- Hidalgo Navarro, A. y M. Quilis Merín. 2004². *Fonética y Fonología españolas*, Tirant lo Blanch.
- Juliá, Joan. 2000. *Diccionario de fonética. Terminología de les ciències fonètiques*, Barcelona: Edicions 62. (801.4 JUL)
- Martínez Celdrán, Eugenio y Ana Mª Fernández Planas. 2007. *Manual de fonética española: articulaciones y sonidos del español*, Barcelona: Ariel.
- Martínez Celdrán, Eugenio. 1983. *Fonética*, Barcelona: Teide. (801.4 MAR)
- Martínez Celdrán, Eugenio. 1989. *Fonología general y española*, Barcelona: Teide. (801.4 MAR)
- Martínez Celdrán, Eugenio. 1996. *El sonido en la comunicación humana. Introducción a la fonética*, Barcelona: Octaedro.
- Prieto, Pilar. 2003. *Teorías de la entonación*, Ariel: Barcelona.
- Quilis, Antonio. 1985. *El comentario fonológico y fonético de textos*. Madrid: Arco/Libros. (806.0-4 QUI)
- Quilis, Antonio. 2002. *Principios de fonología y fonética españolas*, Madrid: Arco/Libros, 1997¹. (806.0-4 QUI)
- Real Academia Española. 2011. *Nueva gramática de la lengua española: Fonética y fonología*. Barcelona: Espasa Libros.
- Veiga, Alexandre. 2009. *El componente fónico de la Lengua. Estudios fonológicos*, Lugo: Axac.

2.- Estudis experimentals sobre l'espanyol

- Aguilar, Lourdes. 1997. *De la vocal a la consonante*. Santiago de Compostela: Servicio de Publicaciones e Intercambio Científico. (806.0-4 AGU)
- Fernández Planas, Ana María. 2005. *Así se habla: nociones fundamentales de fonética general y española. Apuntes de catalán, gallego y euskara*. Barcelona: Horsori
- García Santos, Juan Felipe. 2002. *Cambio fonético y fonética acústica*, Universidad de Salamanca. URL: <http://books.google.es/books?id=QH-KuYzfkMQC&pg=PA63&lpg=PA63&dq=fon%C3%A9tica+combinatoria&source=bl&ots=R23jtPaSOI&sig=s7ep2dl46cAhL7qKjQCwr6Wl2g8&hl=es#v=onepage&q=fon%C3%A9tica%20c>

- Harris, James W. 1983. *Syllable Structure and Stress in Spanish*. Cambridge (MAS.)-London: The MIT Press. (806.0-4 HAR)
- Listerri Boix, Joaquim. 1991. *Introducción a la fonética: el método experimental*. Barcelona: Anthropos. (801.4 LLI)
- Martínez Celdrán, Eugenio y Ana M. Fernández Planas. 2007. *Manual de fonética española. Articulaciones y sonidos del español*. Barcelona: Ariel Practicum.
- Martínez Celdrán, Eugenio. 1998. *Análisis espectrográfico de los sonidos del habla*. Barcelona: Ariel Practicum, 2ª ed. 2007. (801.4 MAR)
- Monroy Casas, Rafael 1980. *Aspectos fonéticos de las vocales españolas*. Madrid: SGEL. (UAB, UdG)
- Navarro Tomás, Tomás. 1966. *Manual de entonación española*. México: Colegia Málaga. (806.0-4 NAV)
- Navarro Tomás, Tomás. 1982. *Manual de pronunciación española*. Madrid: CSIC, 1918¹. (806.0-4 NAV)
- Prieto, Pilar, J. Mascaró y Mª Josep Solé (eds.). 2007. *Segmental and prosodic issues in romance phonology*, Amsterdam: John Benjamins.
- Sosa, Juan Manuel. 1999. *La entonación del español*, Madrid: Cátedra.
- Veiga, Alexandre. 2002. *El subsistema vocálico español*, Universidad de Santiago de Compostela, Colección Lucus Lingua.

3.- Exercicis i comentaris fonètics i fonològics sobre l'espanyol

- Bonet, Eulàlia, María-Rosa Lloret y Joan Mascaró. 1997. *Manual de transcripció fonètica*. Bellaterra: UAB. (801-4 BON)
- Borrego Nieto, Julio y José J. Gómez Asencio. 1997. *Prácticas de fonética y fonología*. Salamanca: Universidad de Salamanca, 1989¹. (801-4 BOR)
- Fernández Planas, Ana M^a y Josefina Carrera Sabaté. 2001. *Prácticas de transcripción fonética en castellano*. Barcelona: Salvatella. (UB, UdG, UOC)
- Hidalgo Navarro, Antonio. 2002. *Comentario fónico de textos dialectales*. Madrid: Arco/Libros. (806.0-4 HID)
- Martínez Celdrán, Eugenio. 1988. *Prácticas de fonética y fonología*, Barcelona: Promociones Publicaciones Universitarias, 2ª ed. (1984¹). (UB)

4.- Pàgines web

- <https://suportdocent.udl.cat/fonemas/> (Fonemas y sonidos del español. Mª Àngeles Calero. 2019) (De consulta y práctica obligatorias)
- <https://soundsofspeech.uiowa.edu/spanish> (Descripción y audición de los sonidos del español. Universidad de Iowa)
- <http://www.studyspanish.com/pronunciation/> (Ver y oír cómo se articulan los sonidos del español, 1997-2012)
- <http://ipa.typeit.org/full/> (Para transcribir en el ordenador con fuentes del AFI)
- <http://www.aucel.com/pln/transbase.html> (Xavier López Morrás, *Transcriptor fonético automático del español*, 2004)
- <http://prosodia.upf.edu/atlasentonacion/presentacio/presentacio2.html> (Atlas interactivo de la entonación del español de España y América, 2009-2010)
- <http://paginaspersonales.deusto.es/airibar/Fonetica/Apuntes/Apuntes.html> (Explicaciones sobre Fonetica en formato divulgativo de Alexander Iribar)
- <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/spaniola/index.htm> (Brânza, Mircea-Doru y Joan Llinás Suau (2003): *Nociones de fonética y fonología del español*, Universidad de Bucarest, București)
- <http://www.domingo-roman.net/acusticabasica.html> (Conceptos de acústica básica. Contiene audiciones)
- http://liceu.uab.es/~joaquim/phonetics/fon_esp/fonetica_espanol.html (Listerri, Joaquim. *Descripción fonética y fonológica del español.*)
- http://prosodia.upf.edu/sp_tobi/en/ (Tutorial SP_ToBI)
- http://www.domingo-roman.net/manual_analisis_acustico.html (Manual de uso de Praat. Programa electrónico de grabación y análisis acústico del sonido)